

יום העצמאות תש"ע The 'Key' to Yom HaAtzmaut

הראי"ה קוק זצ"ל, מאמרי הראיה
(ירושלים, תשד"ם)

דגל ירושלים

(מלונדון)

לעולמנו המכובד הכשר, של שלמי אמוני ישראל

יהודים כשרים !

אנחנו קוראים לכם, באו להעבודה הקדושה לבנות את עמנו הישראלי, על אדמת קדשנו א"י, באו אלינו, התאחדו כולכם תחת דגל "ירושלים", אשר אנחנו מרימים אותו לפני כל העולם הכשר הישראלי.

הכל יודעים שיש במציאות "דגל ציון", הוא מאחד חלק ידוע של אחינו, על היסוד של עניינינו הישראליים-העולמיים בארץ ישראל. נמצאים אמנם רבים, רבים מאד אשר לא נכנסו בהתאגדות ההסתדרות של אותם שנושאים את "דגל ציון", ורבים מרגישים בעצמם לא-אפשרות לפנייהם להכנס בתוך ההסתדרות. אין אנו מדברים עד כמה הדבר הוא צודק, או בלתי-צודק, אבל בפועל הלא המצב הוא ככה.

אבל הלא דבר שאי אפשר הוא שהחלק היותר גדול, היותר לכבי ויותר תמים מישראל, שהם הרוב של העולם הכשר הישראלי, יהיה נשאר עומד ממרחק אצל המאורעות הנפלאות של הזמן הנוכחי, ולא ירים את ידו לטובת הבנין הקדוש של אומתנו על אדמת קדשה, כשביל אותם העוכבים הנקראים בשם הפרעות.

לזאת מרימים אנחנו, לפני כל העולם הכשר הישראלי, את דגל "ירושלים" שיסדרו תחתיו כל כשרי ישראל לכוון את העבודה של בנינו בארץ ישראל, ע"פ אמתתו של הרוח הישראלי הכשר, בגאון ובאומץ נשא את דגלנו הכשר הישראלי את דגל ירושלים. "ציון" ו"ירושלים", הן זו אצל זו, מאז מראשית תולדותנו התבלט שם ציון אצל ההבטאה של מלכותנו, כחנו העולמי, שהוא הנהו גם כן ודאי קדוש מצד עצמו, והוא משמש את כל המטרות הקדושות של עמנו, שהוא הוה ויהיה לעד ממלכת הכהנים וגוי הקדוש של העולם כולו.

אמנם "ירושלים" מבטאת בהבלטתה את המטרה של קדושתנו מצד עצמה בתור המגמה היותר גבוהה באידיאליותה של הויתנו הישראלית, בעד עצמנו ובעד האנושיות כולה, המקום של בית המקדש, בית תפלה העתיד של כל העמים, המקום שבו ישבו הסנהדריה הגדולה אשר ממנה יצאה ותצא תורה לכל ישראל, זה מציין השם "ירושלים". העולם הכשר הישראלי כולו, הוא מעולם עמוק מאד מקושר עם המטרות הקדושות, הוא אלהי ברעיוניו, קדוש בעוצם אמונתו, אומתנו בטאה באחוליה העמוקים, בתפילותיה הקדושות לשיבת השכינה "לציון", דוקא על ידי בנין "ירושלים", על ידי קדושת בית המקדש, על ידי ההתרוממות של הקדושה האלהית עלינו ועל ידנו על העולם כולו.

את המטרה הכשרה הזאת חפצים אנחנו לבטא על ידי דגלנו דגל "ירושלים",

שאנחנו מקוים שילך במצב של שלום עם דגל "ציון", עד אשר אנחנו וכל העולם כולו נכיר שהענינים העולמיים של ישראל לשוב אל ארץ ישראל, בתור עם שלם, והענינים המקודשים, עצם המגמות הכשרות, מתאחדים הם במיטב האחוה זה עם זה.

אבל כדי לתן הכרה להעולם הפנימי ולהעולם החצוני, עם המגמות הלאומיות הכשרות שלנו, וכדי ליצור כח מסודר איך לכוון את זה באופי תולדתי, הננו נושאים לפני כל העולם הישראלי הכשר את דגל "ירושלים" והננו קוראים את כל אחינו הכשרים, באו אלינו, התאחדו עמנו, אמצו את כחנו, בעבור הענינים הקדושים של העולם הכשר הישראלי, שהם הנם באמת הענינים העצמיים הטבעיים של כלל ישראל בכל הדורות, בזמנים היותר טובים של עברנו ובהתור הבטוח והנשוא של עתידנו.

באו אל דגלנו "ירושלים", אשר הכחות היותר גדולים של העולם הכשר היהודי ישא אותו קדימה, לפני המחנה הקדושה האלהית "מחנה ישראל".

עולמנו הכשר, כל שלומי אמוני ישראל! אין לנו מה להסתפק, ברור הוא שהכח האלהי הקדוש מתגלה עלינו כעת בתוך המאורעות של העולם, אנחנו כודאי קרואים הננו לשוב בחזרה אל נוננו העתיק, לארץ ישראל לחדש שמה את החיים העתיקים הקדושים שלנו, אנחנו חייבים לקדם את פני התנועה הקדושה הזאת בכל מאמצי כחותנו, אמנם המלה הישראלית האמיתית, המלה הישראלית הכשרה, שבה מונח הכח של החיים הלאומיים שלנו, שהוטל עד כה במעמקי הגלות, עמוק מאד במורד, שלשונו לא נחפש, מוכרחת עתה להאמר בחופש מוחלט.

עמוק עמוק מאד הוא האומר הישראלי הכשר, כבד כבד מאד הוא המעמס של העולם, עד אשר האומר הנשוא, האומר המרומם באידיאליותו, האומר הכשר המוצלח הישראלי, יתבטא באמתת צביונו, עד אשר יצא ממחבוא הרציני שהוא גנוז בו עמוק, מאד עמוק, בתוך הנשמה הקדושה הישראלית, ועד שיעשה לכח פועל בהמשיות של החיים הישראליים הלאומיים, כלומר עד שיתגלה אותו האופי של האמת האמיתית שהוא וביחוד הוא, הנהו הכח הממשי של החיים הכלליים של הלאום הישראלי.

האמת הלא היא שהקיום הישראלי וכל הקשור היהדותי שהוא עושה את אומתנו לעם עולם בלתי מנוצח בתכל, מונח הוא רק בו בהאומר היהודי הכשר, שהוא צריך להתבטא בכהירות ובהבלטה ע"י הכח של ההסתדרות של העולם הכשר הישראלי, שהוא מוכרח בגאון רוח לשאת את דגלו הקדוש.

הכח הכשר הישראלי, הוא ולא אחר הוא הנושא והשומר של השבועה הקדושה אשר נשבענו על נהרות בבל "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני" והכח הזה הלא הוא הנהו המבעיר אפילו את הזיק של האש הגנוז אשר לא יכבה כליל אצל כל בר ישראל, שהוא כל עוד מחזיק את עצמו עדנה למרות כל החשבונות הכהים של העולם קשור באומץ בעמו עם תקותיו הגדולות.

זה הכח הוא באמת גם המקור היותר עליון מהיכן שנשאבים החיים לכל הענפים של הכשרונות הישראליים המיוחדים, שהם מועילים כל כך אל הבנין של עמנו על ארצנו, ושהוא יוצר רוח ומרץ לכל כחות היצירה שלנו בכל מחלקותיהם.

הכח הקדוש הזה מוכרח הוא לצאת כעת לפני העולם הגדול הרשמי, ע"י העולם היהודי הכשר המסודר אשר יתאחד ע"י הדגל "ירושלים". כל העולם אך כעת יקשיב איך שאנו הולכים עם הדגל האלהי, שהוא התוכן האמיתי של מהות חיינו האמיתיים. כעת בהפתעה ישמע איך שהעם של התורה האלהית הוא מתנשא בכחו הגדול השמימי לשוב ולכונן את עצמו על ארצו האלהית.

אנו היהודים הכשרים צריכים אנו לדעת עמוק ולהאמין, שהיד האלהית הקדושה היא מנהלת אותנו כעת בחושף אל מגמותנו האידיאליות הנשאות, אנו צריכים לתן להכרה לכל העולם כולו את הפתרון הגדול של מאורעות העולם הנפלאות, שהן קולעות כל כך בגלוי אל המטרה לקרב את גאולתנו, את ישועתנו שממנה ואך ממנה מוכרחת היא לצאת הגאולה והישועה של כל העולם האנושי.

בשלהבתיה, של הארת האמונה האלהית, בהופעת האורה של תורתנו הקדושה, בהתחיה של כל הרעיונות הכשרים היותר אידיאליים, נשא את דגלנו את דגל "ירושלים" אשר אך על ידו ובגיניו ינשא דגל "ציון". הערך של העולם הישראלי העולמי יתברר לטהרתו בעולם, על ידי ההופעה של הכח הקדוש היהודי, שיכונן בדיוק על ידי ההתרוממות הקולית, של כל העולם הישראלי הכשר, שיקח את כל עצמיותו בהתלהבות קדושה אל העבודה הרצינית, של הבנין הלאומי הקדוש, לכונן את שיבתנו לא"י בהאושר של האורה האלהית שלנו, "בית יעקב לכו ונלכה באור ד'".

בהתעוררות רוח קדושה היותר עמוקה, הננו קוראים אנו אתכם כל אחינו הכשרים, אל תדחו את הזמן שהוא צועד בצעדי ענק כאלה, ובאו ביותר מוקדם אל דגלנו הקדוש, של כל העולם הכשר הישראלי, אשר יתאחד אל עבודת הקודש של שיבת ציון, של תחית האומה של גאולת אר"י, ושל בנינה, ושל כל העבודות הרבות והנשאות, המעשיות והרוחניות, שהן שייכות להעבודות האחראיות הגדולות הללו, שהן יאתיו יום בחינו החדשים, שיעשו כולם תחת השפעת דגלנו הקדוש דגל "ירושלים" שאנו מרימים אותו כעת.

הננו חותמים בהדברים הקדושים של הנביא, שכל יהודי כשר צריך שלא יזיזו גם רגע מלבבו בעת הנפלאה הזאת, כדי שיבין מה שנדרש מאתנו:

"ועתה לא כימים הראשונים אני לשארית העם הזה נאום ד' צבאות: כי-זרע השלום הגפן תתן פריה והארץ תתן את-יכולה והשמים יתנו טלם. והנחלתי את שארית העם הזה את כל-אלה: והיה כאשר הייתם קללה בגוים בית יהודה ובית ישראל כן אושיע אתכם והייתם ברכה אל-תיראו תחזקנה ידיכם".

יחד עם שר צבאנו העתיק יואב, נאמר איש לאחיו: "חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אלהינו" (שמואל ב', י"א י"ב).

לכל היהודים בכל הארצות, בכל הגלויות, נאמר כולנו בלא הרף, את הפסוק כולו של המוטה שלנו: "פלטים מחרב הלכו אל תעמדו זכרו מרחוק את ד' וירושלים תעלה על לבבכם" (ירמיה נ"א נ').

באו באו, אחים כולכם בהמון אל דגלנו הקדוש אל דגל "ירושלים".
 "ראשון לציון הנה הנם, ולירושלים מבשר אתן" (ישעיה מ"א כ"ז).
 אמן סלה.

(לונדון, תרע"ז)

Rav A.Y. Kook: Selected Letters, trans. Tzvi Feldman

Orthodox Jewry has always prayed for a Jewish state based on Torah. This traditional aspiration clashed with the secular character of the Zionist movement. Rav Kook hoped that this letter would rally those Jews, who felt that they could not be part of this secular Zionism, to a religious movement that would be independent of official Zionism but work parallel to it towards the important goals of settling and building the Land of Israel.

38

TO OUR HONORED JEWISH RELIGIOUS PUBLIC¹

Orthodox Jews!

We call you to the sacred task of building our Jewish nation in our holy land, in the Land of Israel. Come to us, rally together under the Banner of Jerusalem, which we now raise aloft before the whole Jewish religious public.

We all know of the Banner of Zion which unites a certain portion of our brethren on the basis of our Jewish secular interests in the Land of Israel. But there are many who have not joined the union of those who bear the Banner of Zion, and a great many who feel it impossible to do so. We simply record the plain fact that this is so, without questioning their veracity.

Yet it cannot be that the largest, most natural, and earnest portion of Jewry, the majority of the Jewish

1. This translation of the original Yiddish letter is a corrected version of a translation published by the Jerusalem Organization in London in 1919.

LAND OF ISRAEL, LETTER THIRTY-EIGHT

religious public, should remain indifferent to the wonderful events of the present, and not lend a hand in the holy task of building our nation on our sacred soil because of so-called objections.

Therefore, we raise before the whole religious community the Banner of Jerusalem, so that all religious Jews may organize their ranks under its folds, in order to carry out the work of construction in the Land of Israel, in accordance with our true Jewish religious spirit. With pride and with courage, shall we raise on high our religious banner — the Banner of Jerusalem.

Zion and Jerusalem go hand in hand. From the early beginning of our history, the term Zion [in the Bible] has always expressed our kingdom, our material power — which is certainly also holy in itself, and serves the realization of the holy spiritual aims of our nation, which was, is, and ever will be the kingdom of priests and the holy people of the world.

The term “Jerusalem,” however, expresses the goal of attaining holiness in itself as the highest idealistic tenet of our Jewish existence, both for us and for all humanity. The place of our Holy Temple — the future house of prayer for all peoples — the city where sat our Great Sanhedrin, from whence has gone forth and will go forth the Law for all Israel: this is what “Jerusalem” signifies.

The whole Jewish religious community has forever been deeply bound up with these sacred aims. It is Godly in its thoughts, holy in its faith. In its deep longings, in its holy prayers, the soul of our nation has expressed the hope for the restoration of the *Shechinah* [the Divine Presence] in Zion, specifically through the rebuilding of Jerusalem, through the holiness of the Temple and the elevation of the divine holiness within us, and through us in the whole world.

This is the spiritual aim that we want to express through the organization of the “Banner of Jerusalem,” which we

RAV A.Y. KOOK: SELECTED LETTERS

hope will work in peaceful coexistence with that of the "Banner of Zion." This, until we and the whole world recognize that our national secular interests concerning the return to the Land of Israel as a nation in the fullest sense of the word and our national religious interests, the true Jewish religious principles are unified in fraternal harmony.

But in order to acquaint the Jewish and gentile world with those Jewish national religious principles, and create an organized force through which to carry this out in an historical sense, we raise before you, the entire Jewish orthodox public, the "Banner of Jerusalem," and we call to all religious Jews: come to us, unite with us, strengthen our power in the pursuit of our religious Jewish interests, which in reality are also the true natural interests of the whole community of Israel throughout all generations — in the greatest ages of our past, as in the most secure, most lofty times of our future.

Come to our "Banner of Jerusalem," which will be borne by the strongest forces of our religious community in advance of our holy, Godly camp of Israel.

Orthodox Jews, all the loyal believers in the Jewish faith, there can be no doubt that the divine power is now manifesting itself in us amid the great world events. We are certainly called to return to our ancient home in the Land of Israel, there to renew our ancient holy life. We need now only meet the holy movement with all our strength. The true Jewish word, the holy Jewish word, wherein lies the strength of our national life and which has hitherto been buried deeply in the depths of the Diaspora, where its speech was not free, it must now be spoken out freely and openly.

Deep, very deep, is that holy Jewish word. Difficult, extremely difficult for the world — until the most holy, most high, most joyful Jewish word is rightly expressed — until it goes forth from its secret hiding place, where it has been hidden, deep, very deep in the holy Jewish soul —

LAND OF ISRAEL, LETTER THIRTY-EIGHT

until it becomes a force in the reality of Jewish national life — until the truth is revealed that it, and it above all becomes the actual strength of Jewish national life in general.

For the truth is that the whole Jewish existence, and that strong solidarity which has made our nation an eternally invincible people, is founded alone upon that religious Jewish word, which must be pronounced clearly and purely by the might of the organized Jewish religious public, carrying with courage and elevation its Godly banner.

It is this religious Jewish strength, and it alone, that upholds and guards the sacred oath sworn at the waters of Babylon: "If I forget thee, O Jerusalem, let my right hand forget its cunning."² And it is this force which ever rekindles the hidden fire that is not extinguished in any Jew, who in spite of all dark, worldly considerations, still finds himself deeply bound to his nation and its great hopes.

This strength is in truth also the source from which are nourished all branches of particular Jewish activities so needed for the building of our nation in its land. It is that strength which supplies courage and energy to all Jewish creative forces in all their varied fields of action.

This holy strength must now reveal itself to the eyes of the great world, through the organized Jewish religious community united under the "Banner of Jerusalem."

Only then will the whole world learn how we are upholding our holy standard, what is the true content of our life; then will it learn how the people of the divine Torah are again rising with all its heavenly might to rebuild itself in its divine land.

We religious Jews must all profoundly know and believe that the divine hand is now leading us openly to our high, ideal destiny. We must make known to the whole world

2. Psalms 137:5.

the true meaning of the present wondrous happenings, whose purpose is so clearly the hastening of our redemption and salvation, from which alone will also spring forth the redemption and salvation of all mankind.

With the flaming, illuminating, Godly faith, with the shining luster of our holy Torah, with the vitality of all the most refined and devout Jews, we shall carry our flag, the "Banner of Jerusalem," by which alone, and because of which alone, the "Banner of Zion" will also be properly hoisted. For the value of Jewish secular power will be elucidated to the world only in the light of our holy Jewish spiritual power, emphasized by the uplifted voices of the whole Jewish religious world community, setting with holy enthusiasm to the serious task of our national construction, of our return to the Land of Israel, by the grace of divine and illuminating light: "O, House of Jacob, come, and let us walk in the light of the Lord."

With the deepest and most holy inspiration we call on all of you, pious Jews, delay not. Do not let pass the time, which is striding along with such giant steps. Speedily come to our holy flag, the banner of the whole Jewish religious world community, united for the service of divine holiness, for the return to Zion, for the revival of our people, for the redemption of the Holy Land and its restoration, and for all the high, practical and spiritual tasks which are part of the great undertaking which arise in our new life every day and at every hour.

We conclude with the holy words of the prophet which no devout Jew should let pass out of his mind at any moment in the present wondrous times, if he is to understand what is demanded of us:

"But now I will not be to the remnant of this people as in the former days, says the Lord of Hosts. For there shall be the seed of peace, the vine shall give her fruit, and the ground shall give its increase, and the heavens shall give their dew; and I will cause the remnant of this people to

LAND OF ISRAEL, LETTER THIRTY-EIGHT

inherit all these things. And it shall come to pass that you were a curse among the nations, O House of Judah and House of Israel, so will I save you, and you shall be a blessing: fear not, but let your hands be strong.”³

With Joab, the commander of [King David’s] army, let us say to one another: “Let us strengthen ourselves for our people and on behalf of our people.”⁴

Strengthen yourselves, Jewish brethren; in your masses rally round our holy, Godly, Jewish national flag, the Banner of Jerusalem.

To all Jews, in all lands, in all of the Diaspora, let us without end repeat our motto:

“You that have escaped the sword — which is driving you in all ages through all the lands of your exile — go you, stand not still, remember the Lord from afar and let the memory of Jerusalem rise within your hearts.”⁵

Come brethren, come in masses to our holy flag, the Banner of Jerusalem.

“The things once predicted to Zion — Behold, here they are! And again I send a herald to Jerusalem.”⁶

Amen-Selah.

Avraham Yitzhak Hakohen Kook

[*Mamarei Harayah*]

3. Zechariah. 8:11-13.

4. II Samuel 10:12.

5. Jeremiah 51:50.

6. Isaiah 41:27.

A Will to Survive by John Phillips, pp. 18-19.

May 28, 1948 – Rabbi Mordechai Weingarten with Arab Legion officers.

PROLOGUE

THEY KNEW THE SOUND. For months before this afternoon in May 1948, the forlorn wail had symbolized the frontiers of their existence. It was the skirl of British bagpipes, and now its call reverberated for the last time down these ancient stone passageways, piping away the few British soldiers left inside the old walled city of Jerusalem. They marched in columns, silent and unsmiling, the rhythmic tramp of their boots blending with the dying notes of the bagpipes. At the head and the rear of each column one soldier, a Sten gun crooked in his elbow, broke the pattern of their unwavering stares, his restless eyes scanning the hostile stone façades around them.

Along the Street of the Jews, from the sculptured stone windows of their synagogues and the mildewed hallways of their sacred houses of learning, the bearded old men watched them go. Their ancestors had watched other soldiers march out of Jerusalem: Babylonians, Assyrians, Romans, Persians, Arabs, Crusaders and Turks, the martial predecessors of these departing British soldiers whose brief thirty-year reign over Jerusalem was now ending. Rabbis, Talmudic scholars, interpreters of the Law, pale and stooped from years of unremitting study, those old men and their forebears had huddled for centuries under the walls of Jerusalem, a forgotten fragment of Jewry, living on the charity of their scattered brethren, caretakers of the Jewish heritage of the City of David. They had kept the Sabbath and conformed every action of their poor lives to the precise prescriptions of the Law. They had memorized their Torah verses and painstakingly copied down the Talmudic texts they passed from generation to generation. And daily they had bowed before the stones of the Temple Mount, beseeching the God of Abraham to bring His people back one day to the Land of Zion from which they had been cast.

That day had never been so close. For other eyes, too, followed those British soldiers, peering from sandbagged windows and concealed gunports chiseled into the quarter's venerable stones. Impatient with the ways of the Divine, armed men stood poised to hasten the fulfillment of His prophecies with the homemade hand grenades and Sten guns they clutched by their sides. As the last British soldiers disappeared, they would dash to seize the

PROLOGUE

positions the Englishmen had held for months, a little string of vantage points sealing off the Old City's Jewish Quarter from the hostile Arab quarters surrounding it.

Suddenly, as the last British column moved down the street, it stopped and veered left up a twisting cobblestone alley leading toward the vast domain of the Armenian Patriarchate. It stopped in front of the arched stones crowning the entry to No. 3 Or Chayim Street.

Inside, surrounded by his collection of ancient books and silver Jewish artifacts, Rabbi Mordechai Weingarten, the senior citizen of the Jewish Quarter, had passed the afternoon in the reassuring company of his sacred texts. Lost in his thoughts, he hesitated a moment at the knock on his door.

He got up, put on his black vest and jacket, adjusted his gold-rimmed spectacles and his black hat, and stepped into the courtyard. There before Weingarten stood a middle-aged British major wearing the yellow-and-red insignia of the Suffolk Regiment. From his right hand dangled a bar of rusted iron almost a foot long. With a solemn gesture he offered it to the elderly rabbi. It was a key, the key to Zion Gate, one of the seven gates of the Old City of Jerusalem.

"From the year 70 A.D. until today," he said, "a key to the gates of Jerusalem has never been in Jewish hands. This is the first time in eighteen centuries that your people have been so privileged."

Weingarten extended a trembling hand to accept the key. Jewish legend held that on the night the Roman Emperor Titus destroyed the Temple, its despairing priests had thrown the keys of Jerusalem to heaven crying "God, henceforth be Thou the guardian of the keys." Now the improbable agent of their return to Jewish hands stood to attention and saluted.

"Our relations have not always been easy," he said, "but let us part as friends. Good luck and goodbye."

"Blessed art Thou, O Lord," murmured Weingarten, "Who had granted us life and sustenance and permitted us to reach this day." Then, addressing the Englishman, he said, "I accept this key in the name of my people."

The Englishman turned. With a quick order he marched his men out of the rabbi's little courtyard. Already the shadows of evening stretched across the Old City. Soon a new sound rose to replace the echoes of the bagpipes. Hearing it, Weingarten, still clutching the key to Zion Gate in his hands, stiffened. The sound was a reminder of how tenuous was his people's title to the gates it opened, and how short-lived might be their new domain over these stones from which they had been cast in exile so many centuries before. Once again, Jerusalem was about to become a battlefield. While the

rabbi listened in the gathering darkness, the noise grew and multiplied until it seemed to rise from every corner of the Old City.

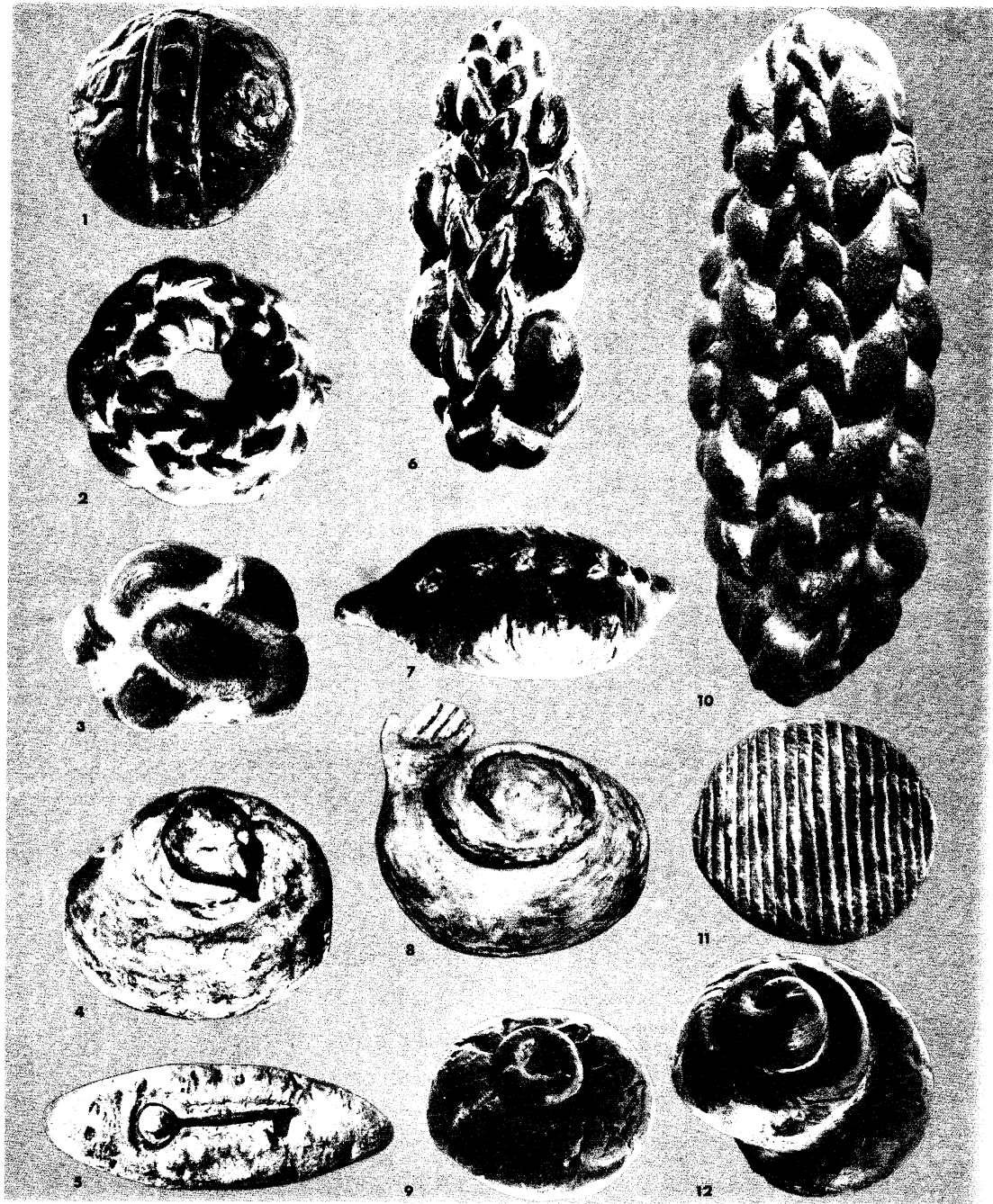
Sinister and terrifying, it was the sound of gunfire.

מסכת תענית דף כט ע"א

תנו רבנן: משחרב הבית בראשונה נתקבצו כיתות כיתות של פרחי כהונה, ומפתחות ההיכל בידן, ועלו לגג ההיכל ואמרו לפניו: רבונו של עולם! הואיל ולא זכינו להיות גזברין נאמנים - יהיו מפתחות מסורות לך, וזרקום כלפי מעלה. ויצתה כעין פיסת יד וקיבלתן מהם, והם קפצו ונפלו לתוך האור. ועליהן קונן ישעיה הנביא (ישעיהו כב, א-ב) מִשָּׂא גֵּיָא חֲזִיוֹן מָה לָךְ אֶפּוֹא כִּי עֲלִית כָּלְךָ לַגָּזוֹת: תִּשְׁאוֹת מְלָאָה עִיר הוֹמָיָה קִרְיָה עֲלִיזָה חֲלָלִיךָ לֹא חֲלָלִי חֶרֶב וְלֹא מִתִּי מִלְחָמָה. אף בהקדוש ברוך הוא נאמר (ישעיהו כב, ה) מִקְרָקָר קָר וְשׁוֹעַ אֶל הָהָר.

מסכת מגילה דף כט ע"א

תניא, רבי אלעזר הקפר אומר: עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל, שנאמר (ירמיהו מו, יח) כי כתבור בהרים וככרמל בים יבוא, והלא דברים קל וחומר: ומה תבור וכרמל שלא באו אלא לפי שעה ללמוד תורה - נקבעים בארץ ישראל, בתי כנסיות ובתי מדרשות שקורין ומרביצין בהן תורה - על אחת כמה וכמה.

ש"י עגנון, אורח נטה ללון (פרק 79)

בין אותם שהחזירום לחוצה לארץ הייתי שוכח אותו. עד שישבתי במסבי והתענגתי על שלום ביתי התחלתי מסיר מלבי כל מה שעבר עלי בשכוש והעברתי מנגד עיני את המלון ואת בעליו ואת אורחיו ואת בית המדרש הישן ואת כל שבאו בתוכו להתפלל ואת כל שלא באו להתפלל. ואם נזכרתי לא נזכרתי אלא כדי לחזור ולהסירם מלבי, כאדם שיושב בתוך ביתו בשלום ומסלק מעיניו צרת אחרים. ובכן ישבתי בצל השלום המתוקה עם אשתי וילדי. זו השלום המתוקה שאין אדם טועם אלא כשהוא יושב בתוך ביתו. אני הייתי מתעסק בשלי ואשתי

היתה מתעסקת בשלום. יום אחד בדקה את כלי הדרך ושטחה אותם בחמה, אחר כך נטלה את ילקוטי לתקנו, שמרוב תשמיש נקרע העור שכפנים ונעשו שם חורים. עם שהיא מתעסקת בילקוטי קראה לי ושאלה, מה זה? – ראיתי שהיא אוהזת בידה מפתח גדול שמצאה בסדקי ילקוטי. עמדתי נבהל ומשתומם. הרי מפתח בית מדרשנו הישן הוא, ואני נתתיו מתנה לבנו של ירוחם חפשי ביום שנכנס לברית, והיאך נתגלגל ובא לכאן? אלא ודאי ירוחם חפשי שעשה עצמו חפשי מן המצוות אינו מרוצה שעשיתי את בנו שומר בית המדרש הישן והלך והחזיר לי את המפתח וטמן אותו בילקוטי. בתוך שאני מתרעם בלבי על ירוחם שהחזיר לי את המפתח הושיטה לי אשתי את המפתח וראיתי שלא זה המפתח שעשה לי המסגר הזקן. ואיזהו, זה המפתח שמסרו לי זקני בית המדרש הישן ביום הכיפורים סמוך לנעילה. אלף פעמים חיפשתי ואלף פעמים נתייאשתי ממנו ואלף פעמים חזרתי וחיפשתי אותו ולא מצאתיו ועשיתי לי מפתח אחר, ועכשיו שאני צריך לא לזה ולא לזה חוזר ובא. כיצד נעלם וכיצד חזר ונתגלה. קרוב לוודאי שיום מן הימים הנחתיו באמתחתי והחליק ונפל לתוך חור אחד ונתעלם ממני, או אולי ביום שלבשתי את האדרת החדשה הוצאתי את המפתח מבגד של קיץ על מנת לשים אותו בבגד של חורף ושכחתי. כמה צער וכמה עגמת נפש וכמה טריחות הייתי מסלק ממני אילו נמצא לי המפתח בזמנו. אבל איזו טוענים על שעבר.

אחר שנחתי קצת מן התפעלות הלב סיפרתי לאשתי כל המעשה, שלא ידעה עליו כלום, מאחר שלא הזכרתי באיגרותי, מפני שביקשתי לפרש לה כל הענין בפרוטרוט ולא הספקתי לכתוב עד שנאבד המפתח, ומשנאבד המפתח לא הזכרתי אותו באיגרותי.

שאלה אשתי, מה מבקש אתה לעשות במפתח זה? שלח אותו לשכוש. אמרתי לה, אותו שיש להם מיותר להם ואת באה ואומרת הטל עליהם מפתח שני. אמרה אשתי, אם כן מה תעשה בו? נפל לתוך פי מאמרם וזכרונם לברכה, עתידים בתי כנסיות ובתי מדרשות שבחוצה לארץ שיקבעו בארץ ישראל. אמרתי לי, לכשיקבעו עצמם בארץ ישראל – אותו אדם המפתח בידו.

עמדתי וצפנתי את המפתח בתיבה ותליתי את מפתח התיבה על לבי. ולמה לא תליתי את של בית מדרשנו הישן על לבי, מפני שאין הלב יכול להחזיקו מחמת כבדו. שהאומנים הראשונים היו עושים מפתחותיהם גדולים וכבדים ואינם לפי שיעור לבנו.

המפתח צפון במקום שצפנתי ואני חזרתי לעבודתי. וכשהייתי נזכר בו הייתי מחשב בלבי, עתידים בתי כנסיות ובתי מדרשות וכו'. ואני פותח את חלוני וצופה לחרץ שמא הם מתגלגלים ובאים לקבוע עצמם בארץ ישראל. אוי, האדמה שוממה ושותקת ואין קול פסיעותיהם של בתי כנסיות ובתי מדרשות נשמע. ועדין המפתח מונח ומצפה עמי לאותו היום. ברם הוא שעשוי ברזל ונחרשות יכול לעמוד כך, אני שאני בשר ודם קשה לי לעמוד בי.